

UTICAJ POSTOJEĆEG MODELA PRIVATIZACIJE NA STANJE INDUSTRIJSKOG SEKTORA SRBIJE

Ivan Stošić¹

*Apstrakt*²

Privatizacija državnih i društvenih preduzeća je jedan od ključnih uslova za poboljšanje poslovnih performansi preduzeća zemalja u tranziciji. Međutim, ovaj proces nije uvek dovodio do željenih rezultata. Iskustva iz sprovođenja privatizacije u prerađivačkoj industriji Srbije ukazuju da, pored određenih rezultata, većina očekivanih ciljeva nije ostvarena. Istraživanja sprovedena u ovom radu pokazuju da, delimično zbog modela privatizacije koji primenjivan nakon 2001. godine, značajno povećanje proizvodnje industrije Srbije nije postignuto, niti je došlo do bitnijih promena u strukturi ovoga sektora. Istovremeno, privatizacija je deo industrijskih preduzeća dovela težak ekonomski položaj, a ne mali broj je zatvoren.

***Ključne reči:** privatizacija, industrija Srbije, restrukturiranje, efekti*

UVOD

Osnovni cilj istraživanja u ovom radu je analiza uticaja koji je privatizacija, odnosno postojeći model privatizacije imao na poslovanje i razvoj industrije Srbije. Intencija rada je da prezentira osnovna kretanja u industriji Srbije i u procesu privatizacije u ovoj delatnosti, i da pokuša da pruži odgovor, da li je i na koji način postojeći model privatizacije uticao na performanse poslovanja industrijskog sektora Srbije u periodu nakon 2002. godine.

Rezultati rada bi trebali da daju doprinos objektivnom sagledavanju uticaja privatizacije na razvoj industrije Srbije, a sve u cilju izbegavanja ponavljanja

¹ Dr Ivan Stošić, viši naučni saradnik, Institut ekonomskih nauka Beograd

² Ovaj rad je deo istraživačkog projekata „Izazovi i perspektive strukturnih promena u Srbiji: Strateški pravci ekonomskog razvoja i usklađivanje sa zahtevima EU“ (OI 179015), finansiranog od strane Ministarstva za prosvetu, nauku i tehnološki razvoj Republike Srbije.

grešaka i stvaranje adekvatnog institucionalnog okvira za sprovođenje daljih strukturnih promena u narednom periodu.

Osnovna hipoteza rada je da privatizacija, globalno gledano, nije imala pozitivne efekte na razvoj industrije Srbije. Naprotiv, proces privatizacije imao je snažno negativno dejstvo na brojna preduzeća iz ove delatnost, a pozitivne promene su bile ograničene na uski broj privrednih subjekata (uglavnom privatizovanih od većih internacionalnih kompanija). U takvim okolnostima u Srbiji, za razliku od većine zemalja u tranziciji, nije došlo do vidnog porasta obima proizvodnje, promena u strukturi delatnosti i radikalnog unapređenja profitabilnosti poslovanja.

Shodno navedenom, nakon uvoda, u drugom delu rada prezentiran je pregled literature i metodologija istraživanja koja je korišćena. Treći deo rada posvećen prezentaciji ključnih ekonomskih indikatora poslovanja industrije i procesa privatizacije. U četvrtom delu rada izvršena je analiza karakterističnih tendencija, a u petom, zaključnom, delu prezentirana je ocena uticaja koji je privatizacija, odnosno model koji je primenjivan od 2002. godine, imao na poslovanje i razvoj industrije Srbije.

LITERATURA I METOD ISTRAŽIVANJA

- Problematika privatizacije, posebno od početka sprovođenja procesa tranzicije, bila je predmet analiza velikog broja radova. Brojni autori su se fokusirali na različite aspekte ovoga procesa: teoriju privatizacije, modele, agencijski problem, efekte privatizacije, itd.

Početakom devedesetih godina prošloga veka privatizacija je smatrana za jedan od osnovnih temelja uspešnog sprovođenja procesa tranzicije i generalno gledano ključni faktor unapređenja poslovanja preduzeća u bivšim socijalističkim zemljama.

U više članaka ukazivano je na potrebu i značaj privatizacije za uspešnost procesa tranzicionih reformi (npr. *Blanchard, et. al., 1991, Havrilishin i McGettigan, 1999*). Uprkos ukazivanja na značaj, već u ranim devedesetim godinama prošloga veka, isticano je da privatizacija sama po sebi ne može biti dovoljna da bi se sprovele potrebne strukturne reforme i unapredilo poslovanje preduzeća. Brojni autori (npr. *Nellis, 2003*) su ukazivali da uspešnost tranzicionih reformi bitno zavisi i od načina vođenja makroekonomske politike, efektivnosti institucionalne infrastrukture i vladavine prava, te primene efikasnih standarda upravljanja preduzećima i sl.

Tokom vremena težište analiza je sve više usmeravano na sagledavanju ostvarenih efekata privatizacije. Istraživanje u 28 postkomunističkih zemalja (*Denisova, et. al., 2006*) otkriva ogromno nezadovoljstvo procesima privatizacije i

brojna zalaganja javnosti za reviziju pojedinih privatizacija, pa i celokupnog procesa.

Izvestan broj istraživanja se fokusirao na uticaj privatizacije na poslovanje preduzeća. Sprovedena empirijska istraživanja su ukazala na veliki uticaj privatizacije na promene u nivou produktivnosti, ali i u broju zaposlenih. Tako Megginson i Netter (*Megginson i Netter, 2001*) pokazuju da je privatizacija obično rezultira u povećanoj produktivnosti, ali takođe dovodi do smanjenja broja zaposlenih u mnogim preduzećima širom sveta.

Različiti aspekti privatizacije su takođe opširno istraživani od strane domaćih autora. Neki od njih su bili fokusirani na teorijske aspekte privatizacije, tvrdeći da je privatno vlasništvo superiorno u odnosu na javno, i naglašavajući značaj brzog i efikasnog završetka privatizacije (npr. *Begović et. al., 2005*).

Veliki broj autora je svoja istraživanja usmerio na analizu modela privatizacije (npr. *Drašković, 2010*), kao i efekte privatizacije na privredni rast (npr. *Đukić, 2010, Cerović, 2009, Kovačević, 2010*). Većina autora bila je vrlo kritična kada je reč o rezultatima privatizacije u Srbiji. Drašković ukazuje da je privatizacija bila neefikasna, da nije dovela do željenog ekonomskog razvoja, a da je njen uticaj na nivo zaposlenosti bio poguban. Kovačević tvrdi da privatizacija u Srbiji nije uspeła i da je samo stvorila brojne nesrećne ekonomske i socijalne posledice.

Za razliku od prakse u drugim zemljama u tranziciji gde su vršena brojna empirijskih istraživanja, ova vrsta analiza nije u Srbiji česta (jedno od retkih istraživanja je organizovao Socijalno-ekonomski savet Srbije i prezentirao u studiji *Efekte privatizacije u Srbiji* (2011).

Takođe, postoji evidentan nedostatak istraživanja o uticaju privatizacije na određene sektore privrede. Ipak, određene analize te vrste prezentirane su u radovima Mičić i Zeremski (2011), Dondur, Radojević, Veljković (2006), kao i Savić (2009). Tako Mičić i Zeremski ukazuju da je, delimično zbog načina sprovođenja procesa privatizacija, ekonomska struktura Srbije promenjena u korist sektora usluga, na „štetu“ industrije.

Na početku istraživanja u ovom radu, koji je u fokusu imao uticaj privatizacije na kretanja u industriji, izvršen je pokušaj da se različitim statističkim metodama utvrdi korelacija i zavisnost između procesa privatizacije i osnovnih privrednih kretanja u industriji Srbije.

Nažalost svi ovi pokušaji nisu urodili plodom. Naime, broj i prihod od prodatih preduzeća u procesu privatizacije nije u statistički značajnoj korelaciji sa kretanjem fizičkog obima proizvodnje (ili brojem zaposlenih, izvozom...) industrije, niti ova analiza ukazuje na statistički značajan na nivou poverenja. Na osnovu toga moglo bi se konstatovati da privredna kretanja u industriji Srbije nisu u značajnoj meri determinisana uticajem privatizacije.

Međutim, informacije koje su svakodnevno prisutne u sredstvima informisanja, rezultati pojedinih empirijskih istraživanja, kao i sama iskustva autora (koji je učestvovao u više slučajeva privatizacije) ne potvrđuju tu tezu. Imajući to u vidu, a

u traženja odgovora na uticaj privatizacije na industriju Srbije, deskriptivnim metodom pristupilo se istraživanju ove kompleksne problematike.

REZULTATI

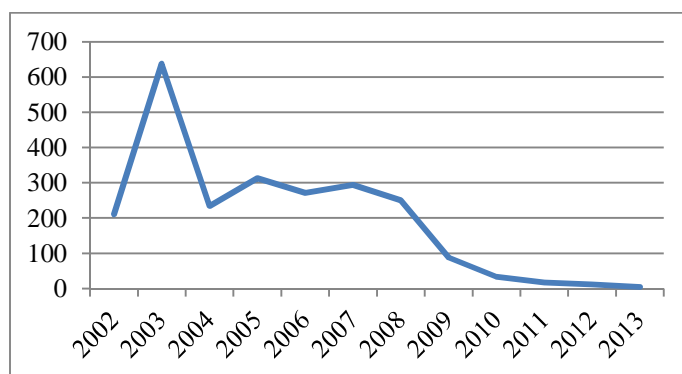
Proces privatizacije prerađivačke industrije Srbije

Privatizacija u Srbiji odvijala se po više različitih zakona³ i u osnovi po dva osnovna modela. Model, koji je bio na snazi do 2001. godine, a zasnivao se na internoj privatizaciji, zamenjen je bitno drugačijim modelom. U junu 2001. godine, usvojen je Zakon o privatizaciji (koji je počeo da se primenjuje faktički od početka 2002. godine), kojim je inaugurisan model privatizacije zasnovan na prodaji kapitala privatnim licima.

Intencija ovoga zakona, koji je to vreme proglašavan kapitalnim reformskim zakonom, bila je da obezbedi efikasnu transformaciju u privatno vlasništvo u relativno kratkom roku (inicijalno četiri godini, da bi kasnije taj rok bio u više navrata prolongiran), omogući unapređenje poslovanja privatizovanih preduzeća, uz ostvarivanje dodatnih budžetskih prihoda za državu.

Na osnovu ovog privatizacionog modela do sredine 2013. godine privatizovano oko 2.400 preduzeća (od čega javnim tenderom 82, aukcijama 1.527, a putem "tržišta kapitala" 755), s tim da je nakon inicijalnih uspeha i značajnih prihoda, tempo privatizacije postepeno slabio.

Broj privatizovanih preduzeća u Srbiji u periodu 2002 - 2013. (januar-jun) godine

Izvor: Bilten javnih finansija, septembar 2013

³ Zakon o društvenom kapitalu – SFRJ (decembar 1989); Zakon o uslovima i postupku pretvaranja društvene svojine u druge oblike svojine – Srbija (avgust 1991); Zakon o osnovama promene vlasništva društvenog kapitala – SRJ (jun 1996); Zakon o svojinskoj transformaciji – Srbija (jul 1997); Zakon o privatizaciji (jun 2001.).

U prerađivačkoj industriji, prema raspoloživim podacima do kraja 2010. godine (*Strategija i politika razvoja industrije Republike Srbije 2011-2020, str. 9*), privatizovano je 878 preduzeća – 60 javnim tenderom, 515 aukcijskim metodom, a 303 putem tržišta kapitala. Privatizacijom preduzeća u prerađivačkoj industriji, ostvaren prihod od 1,5 milijardi evra (55% ukupnih privatizacionih prihoda) i realizovane investicije u vrednosti 953 miliona evra (73% ukupnih investicija).

Privatizacija prerađivačke industrije Srbije u periodu 2002-2010. godina

Sektor/broj preduzeća	Privatizovano	Restrukturiranje	Poništeni ugovori	Preostala privatizacija
Prerađivačka industrija	878	58	258	40
Prehrambeni proizvodi, piće i duvan	202	3	48	12
Tekstil i tekstilni proizvodi, koža i predmeti od kože	91	7	44	2
Drvena industrija i papir	144	4	58	10
Hemijski proizvodi, guma i plastika	66	6	17	3
Proizvodi od ostalih minerala	77	4	23	1
Metali i metalni proizvodi	116	6	24	2
Ostale mašine i uređaji	40	4	10	3
Električni i optički uređaji	68	6	10	7
Saobraćajna sredstva	38	17	16	-

Izvor: Republički zavod za razvoj (na osnovu podataka Agencije za privatizaciju)

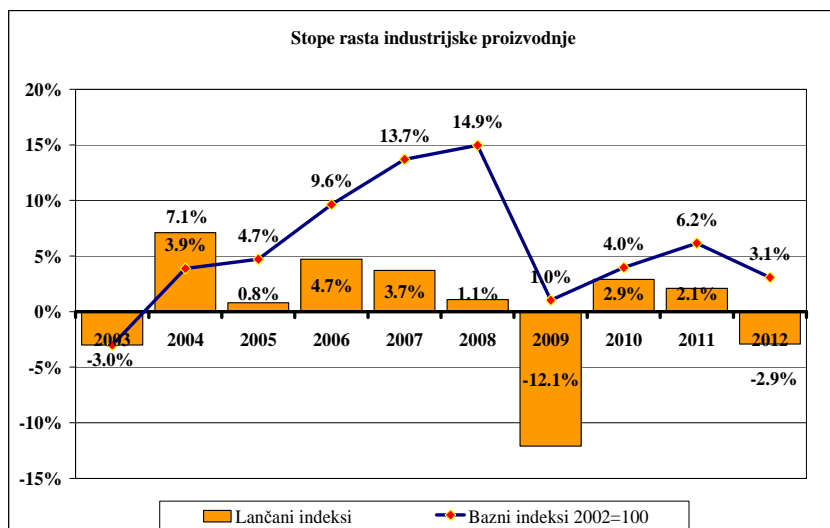
Mada je prema ovim podacima ostalo da se privatizuje krajem 2010. godine još 40 preduzeća u prerađivačkoj industriji (ili samo oko 4% od inicijalno predviđenog ukupnog broja), njihov broj je realno znatno veći. Naime, usled nepoštovanja ugovornih obaveza (pre svega neplaćanje dospelih rata za kupoprodajnu cenu, neodržavanje kontinuiteta proizvodnje i nepoštovanje socijalnog programa, zatim zbog nepoštovanja obaveza investicionog programa, te raspolaganje imovinom suprotno odredbama kupoprodajnog ugovora, itd.) poništeno je 258 kupoprodajnih ugovora (odnosno 29,4% svih sklopljeni ugovora u ovoj delatnosti).

Shodno tome, krajem 2010. godine, u prerađivačkoj industriji je ostalo neprivatizovano još oko 24% privrednih subjekata ovoga sektora industrije predviđenih za privatizaciju. Imajući u vidu da je tokom 2011. i 2012. godine (za koje se ne raspolaze podacima o prerađivačkoj industriji) sklopljeno vrlo malo novih ugovora, a da je broj raskinutih ugovora bio mnogo veći, može se pretpostaviti, da se učešće neprivatizovanih preduzeća čak i povećalo.

Osnovna privredna kretanja u industriji Srbije

Analizirajući pojedine ključne pokazatelje osnovnih ekonomskih trendova u industriji Srbije tokom poslednjih desetak godina, može se konstatovati sledeće:

- Period 2002-2012. godina karakterisale su visoke oscilacije i u osnovi niska stopa rasta industrijske proizvodnje Srbije.

Izvor: Podaci RZS

Prosečna stopa rasta industrije Srbije, u kojoj dominantno mesto sa učešćem od oko 75% ima prerađivačka industrija, iznosila je u ovom periodu oko 0,5%, bila je niža od ostvarene stope rasta bruto domaćeg proizvoda (oko 3,4%).

Istina, u 2013. zabeležen je značajan rast industrijske proizvodnje Srbije (koji će iznositi oko 6%), što je pre svega posledica dinamičnog porasta proizvodnje auto industrije i prerade nafte u ovoj godini.

Rast fizičkog obima industrijske proizvodnje Srbije u velikoj meri je zaostajao porastom ostvarenim u zemljama u tranziciji Centralne Evrope. Za razliku od Srbije, u naprednijim zemljama u tranziciji, u kojima je nakon tzv. tranzicione krize došlo do oporavka industrije, u našoj zemlji nivo industrijske proizvodnje još uvek je daleko niži nego što je bio u 1990. godini. Sve to je imalo za posledicu smanjenje učešća sektora industrije u formiranju bruto dodate vrednosti (u 2012. godini na oko 23,5%, prema 24,8% u 2002.).

- Tehnološka struktura prerađivačke industrije Srbije nije se bitnije promenila u poslednjih desetak godina. Naime, u strukturi prerađivačke industrije najveće učešće imaju i dalje grupe niske tehnološke i srednje-niske tehnološke intenzivnosti

u kojima je zaposleno 77% radnika, posluje 90% preduzeća i ostvaruje se 79% novostvorene vrednost ovoga sektora (*Izveštaj o razvoju Srbije 2012, str. 13*).

Industrijska proizvodnja je uglavnom zasnovana na radno i resursno intenzivnim podsektorima.

- Obim izvoza prerađivačke industrije je značajno povećan u analiziranom razdoblju. Ukupan izvoz prerađivačke industrije porastao je sa oko 2 milijarde USD u 2002. na više od 11 milijardi USD u 2012. godini. Posebno u 2013. godini zabeležen je dalji veoma visok porast obima izvoza. Međutim, učešće izvoza je dalje nisko i ispod je svetskog proseka.

U strukturi izvoza najveće učešće imali su proizvodnja osnovnih metala, prehrambenih proizvoda, pića i duvana, te hemikalija i hemijskih proizvoda, kao i proizvodnja proizvoda od gume i plastike i proizvodnja ostalih mašina i uređaja. Ovih pet podsektora činilo je 2/3 izvoza prerađivačke industrije u posmatranom periodu.

Pri tome, izvozne aktivnosti nekoliko preduzeća prerađivačke industrije su u značajnoj meri određivali dinamiku izvoza (ranije *US Steell Srbija*, a u 2012. i posebno u 2013. godini *Fiat automobili Srbija*).

- U industriji prisutna je višegodišnja tendencija opadanja broja zaposlenih. Ukupan broj zaposlenih smanjen je u posmatranom periodu za oko 300 hiljada lica (odnosno sa oko 594 hiljada u 2002. na 289 hiljada lica u 2012. godini).

- U istom periodu zarade zaposlenih u industriji Srbije su vidno uvećane. Prosečna mesečna neto zarada je povećana sa oko 125 Eur u 2002. na oko 320 Eur u 2012. godini. Prosečni godišnji realni rast zarada bio je znatno brži od rasta BDP i produktivnosti rada. Uprkos vidnog porasta, Srbija ostaje jedna od zemalja sa najnižim zaradama u regionu.

DISKUSIJA

Kako se privatizacije preduzeća u Srbiji „privodi kraju“, to se pažnja javnosti sve više usmerava na ocenu efekata ovoga procesa. Iskustva u pogledu efekata izvršenih privatizacija u industriji Srbije (a i ocene efekata) su različita:

Proces privatizacije po modelu zakona iz 2001. godine nije, suprotno inicijalnim očekivanjima, doprineo povećanju obima industrijske proizvodnje. I mada se privatizacija ne može „optužiti“ da je bila jedini razlog zbog čega industrija Srbije nije bitnije uvećala nivo svoje proizvodne aktivnosti u periodu 2002-2013. godina, nesumnjivo da je zajedno sa negativnim efektima svetske finansijske krize, prevremenom liberalizacijom i ne preterano povoljnim poslovnim ambijentom, bila jedan od osnovnih limitirajućih faktora bržeg razvoja.

Naime, u velikom broju slučajeva privatizacija je bila neuspešna⁴, s tim što su preduzeća, kod kojih je raskinut ugovor, po pravilu bila devastirana i u još lošijem stanju nego pre (poništene) privatizacije.

Međutim, i u velikom broju privatizovanih preduzeća, u kojima nije došlo do raskida kupoprodajnog ugovora, nije bilo vidljivih poboljšanja. Od novih vlasnika su se očekivale nove investicije, uvođenje savremenih oblika organizovanja i upravljanja, porast proizvodnje i ulazak na nova tržišta i tržišne segmente, i na osnovu toga bolje zarade i viši životni standard zaposlenih. U mnoštvu slučajeva ova očekivanja su bila izneverena.

Neki novi vlasnici, ne u retkim slučajevima, bez ikakvog iskustva u upravljanju u određenoj delatnosti, nisu bili u stanju da obezbede funkcionisanje kupljenih preduzeća. Ali nije ni mali broj preduzeća, u kojim je privatizacija bila motivisana spekulativnim razlozima, na prvom mestu sticanju imovine koja su društvena preduzeća posedovala. Mnogi novi vlasnici nisu bili zainteresovani za poboljšanje poslovnih performansi i povećanje proizvodnje, već za „isisavanje“ imovine.

Zbog svega navedenog mnoge od privatizovanih firmi su „zatvorene“ ili su smanjile svoje aktivnosti na minimum, zaposleni ne primaju plate, ne uplaćuju im se doprinosi... Posebno teška situacija je u nekim mestima u centralnoj Srbiji, gde „ništa ne radi“ kao rezultat privatizacija.

- Jedan od razloga izostanka zadovoljavajućih pozitivnih efekata nalazi se i u činjenici da ovaj proces predugo traje, a da se u preduzećima u procesu privatizacije ne sprovode neophodne promene.

Značajan broj preduzeća (preko 170) je dobio status preduzeća „u restrukturiranju“, čime je bio zaštićen od plaćanja prispelih obaveza. Ova preduzeća nisu se razvijala, i prilagođavala tržištu, poslovno i resursno su devastirana, a veliki broj njih samo vegetira.

Ne mala ukupna sredstva, koja je država odvajala za njihovo funkcionisanje, pojedinačno za svako preduzeće su bila mala, i uglavnom su „odlazila“ za isplatu zarada, finansiranje socijalnih programa viškova zaposlenih, a vrlo malo u obrtna sredstva i razvoj. Sa izuzetkom RTB Bor (nova topionica i rafinacija bakra) gotovo da nije bilo ulaganja u modernizaciju i povećanje kapaciteta preduzeća „u restrukturiranju“.

- Privatizacija je imala posebno negativne posledice na broj zaposlenih u industriji Srbije. Prosečan broj radnika u privatizovanim preduzećima gotovo je prepolovljen - smanjen za 45,10% (*Efekti privatizacije u Srbiji, 2011. str. 83*).

Zahvaljujući tome smanjeni su ukupni troškovi poslovanja i povećana je produktivnost. Ipak treba istaći činjenicu, da povećanje konkurentnosti bazirano isključivo na smanjenju zaposlenosti i nižim izdvajanjima za troškove radne snage,

⁴ Broj "poništenih privatizacija" je do sredine 2013. godine je dostigao gotovo 30% od ukupnog broja (na osnovu: *Izveštaj o razvoju Srbije, 2012. str 31*).

ne može biti isključivo jedina dugoročna strategija za ostvarivanje višeg nivoa konkurentnosti (Stošić, et. al., 2012).

- Ipak, u jednom broju preduzeća, uglavnom privatizovanih od velikih internacionalnih kompanija, ostvarena su značajna poboljšanja, koja se ogledaju u potpunoj promeni "anatomije i fiziologije" poslovanja analogno svetskim standardima. Nažalost, broj takvih preduzeća u industriji Srbije nije veliki.

- Privatizovana privredna društva, mada iz godine u godinu posluju sa promenljivom uspešnošću, pokazuju nešto povoljnije finansijske rezultate u odnosu na druge sektore privrede. Privatizovana privredna društva su u 2012. godini iskazala pozitivan neto finansijski rezultat od 13 miliona dinara, posle prošlogodišnjeg neprofitabilnog poslovanja odnosno, gubitka od 2.171 miliona dinara.

Za razliku od pojedinih zemalja centralne Evrope koje su relativno efikasno sprovele proces privatizacije, restrukturiranja i modernizaciju industrije, takve tendencije nisu zabeležene u Srbiji. U ovim zemljama je stvorena nova industrijska struktura, osposobljena za konkurentski nastup na stranim tržištima, značajnim delom zahvaljujući prilivu stranih direktnih investicija (delom kroz procese privatizacije i restrukturiranja) i preseljenju industrijskih kapaciteta iz razvijenih zemalja EU. U ovim zemljama došlo je do osetnog povećanja fizičkog obima industrijske proizvodnje (u periodu 2001-2008. godina i do 40%), a posebno izvoza, što se pozitivno odrazilo i na povećanje zaposlenosti.

ZAKLJUČCI

Svrha privatizacije, po modelu prodaje kapitala, trebala je da bude povećanje obima i produktivnost proizvodnje industrije Srbije, njeno restrukturiranje, povećanje izvoza, poboljšanje finansijskih rezultata poslovanja, pa i (u dužem roku) zaposlenosti. Nažalost, posle više od 10 godina sprovođenja privatizacije po ovom modelu, većina inicijalnih očekivanja nije ostvarena. Ovakvim rezultatima doprinela je činjenica da je svetska finansijska kriza imala snažne negativne efekte na sam proces privatizacije i poslovanje privatizovanih preduzeća.

Ipak, može se konstatovati da je pored nekih pozitivnih rezultata i uspeha, privatizacija dobar deo industrijskih preduzeća dovela u težak ekonomski položaj, a ne mali deo je zatvoren. U ukupnom broju zaposlenih u prerađivačkoj industriji učešće privatizovanih društava iznosi svega oko 12% u 2012. godini (*Saopštenje o poslovanju privrede u Republici Srbiji u 2012. godini*).

Jedan od ključnih razloga predstavlja obrazac ponašanja novih vlasnika. Mnogi od njih su težili da na privatizaciji što više zarade (kroz brzu prodaju kupljene imovine i/ili „isisavanje“ sredstava iz preduzeća), ne vodeći računa o unapređenju poslovanja kupljenih preduzeća.

Pored toga, sredstva od privatizacije nisu dovoljno usmeravana u investicije i modernizaciju industrije. Restrukturiranje se svelo na puko održavanje u životu nekadašnjih nosilaca industrijskog razvoja u Srbiji.

Pored svega, Srbija mora da konačno završi proces privatizacije započet još 1990. godine. Ovo će biti skopčano sa velikim izazovima, s obzirom da preostali korpus neprivatizovanih preduzeća a uglavnom ih čine ona, sa problemima u poslovanju, dubiozama u svojim poslovnim knjigama i imovinsko-pravnoj dokumentaciji, i koja nisu atraktivna, posebno u postojećim kriznim uslovima privređivanja, za privatizaciju

Sve to upućuje na zaključak da su potrebne promene u modelu privatizacije. Ne upuštajući se u tehničkih pitanja sprovođenja postupka privatizacije (vezana za poreklo kapitala kupaca, transparentnost i način vođenja postupka i sl.) čini se da je prvenstveno potrebno povećati atraktivnost preduzeća za privatizaciju kroz raznovrsnije oblike kupovine društvenog i državnog kapitala (npr. *management buyout* za mala preduzeća i posebna „ad hoc“ rešenja za velika preduzeća). Takođe, veći akcenat mora biti stavljen na definisanje načina korporativnog upravljanja i kontrolu unapređenja poslovnih performansi privatizovanih preduzeća, kako bi se izbegli negativni efekti koji su se ispoljili u prethodnom razdoblju.

Literatura

1. Begović, B., et al. (2005): *Četiri godine tranzicije u Srbiji*, Centar za liberalno-demokratske studije, Beograd
2. Blanchard, O., Dornbusch, R., Krugman, P., Layard, R., Summers, L. (1991): *Reform in Eastern Europe*. Cambridge, MA: MIT Press
3. *Bilten javnih finansija, septembar 2013*, Ministarstvo finansija Republike Srbije
4. Cerović, B., (2009): *Serbia in transition and crisis*, Transition in Serbia, NDEJ i Ekonomski fakultet Univerziteta u Beogradu
5. Denisova, I., Eller, M., Frye, T., Zhuravskaya, E., (2006): *Who Wants to Revise Privatization and Why? Evidence from 28 Post-Communist Countries*, The World Bank's Annual Bank Conference on Development Economics (ABCDE) "Beyond Transition," St. Petersburg, Russia
6. Dondur N., Radojević, S., Veljković, Z., (2007): *Efekti privatizacije i restrukturiranja u industrijskim preduzećima u Srbiji*, Časopis: Industrija No. 3, 2007, str. 13-25, ISSN 0350-0373
7. Drašković, B., (2010): *Kraj privatizacije posledice na ekonomski razvoj*, Monografija: Kraj privatizacije posledice na ekonomski razvoj i nezaposlenost u Srbiji, Institut ekonomskih nauka, Beograd
8. Djukić, P., (2010): *Završetak privatizacije - efekti na razvoj i zaposlenost*, Monografija: Kraj privatizacije posledice na ekonomski razvoj i nezaposlenost u Srbiji, Institut ekonomskih nauka, Beograd, 2010.

9. *Efekti privatizacije u Srbiji*, (2011): Socijalno-ekonomski savet Srbije
10. Havrylyshyn, O., McGettigan, D. (1999): *Privatization in Transition Countries: A Sampling of the Literature*, Washington: International Monetary Fund, WP 99/6
11. *Izveštaj o razvoju Srbije 2012*, (2013): Ministarstvo regionalnog razvoja i lokalne samouprave Republike Srbije
12. Kovačević, M., (2010): *Privatizacija u začaranim krugovima*, Monografija: Kraj privatizacije posledice na ekonomski razvoj i nezaposlenost u Srbiji, Institut ekonomskih nauka, Beograd
13. Megginson, W., Netter, J., (2001): *From State to Market: A Survey of Empirical Studies on Privatization*, Journal of Economic Literature, June 2001
14. Mičić, V., Zeremski, A., (2011): *Deindustrijalizacija i reindustrijalizacija privrede Srbije*, Časopis: Industrija 2/2011, str. 51-68, ISSN 0350-0373
15. Nellis, J.,: *Time to Rethink Privatization in Transition Economies?* Discussion Paper Number 38, The World Bank Washington, D.C. 2003.
16. *Saopštenje o poslovanju privrede u Republici Srbiji u 2012. godini (2013)* Agencija za privredne registre
17. Savić, Lj., (2009): *Srpska industrija za dvadeset prvi vek*, Časopis: Industrija No. 1, 2009, str. 1-17, ISSN 0350-0373
18. *Strategija i politika razvoja industrije Republike Srbije 2011-2020*, (2011): Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja Republike Srbije
19. Stošić, I., Brnjas, Z., Redžepagić, S., (2012): *Privatization, restructuring and unemployment: the case of Serbia*, Monografija: New challenges in changing labour markets, Institut ekonomskih nauka, Beograd

THE CURRENT MODEL OF PRIVATIZATION IMPACT ON THE INDUSTRIAL SERBIAN SECTOR STATE

Ivan Stošić⁵

*Abstract*⁶

The privatization of state and socially owned enterprises is one of the key requirements for enhancing business performances of the transition economies. However, the effects of this process have not always lead to the desired results. The evidence from privatization of Serbian manufacturing industry points out that, besides certain results, the most of anticipated outcomes have not been achieved up to. Researches conducted in this paper have shown that, partly due to model of privatization implemented after 2001, the significant increase in production has not been achieved, the new business structure have not been established, while the certain number of privatized companies in the Serbian industry have been closed.

Keywords: *privatization, Serbian industry, restructuring, effects*

⁵ Ivan Stošić, PhD, Senior Research Fellow, The Institute of Economic Sciences Belgrade

⁶ This paper is a part of a research project "Challenges and Prospects of structural changes in Serbia: Strategic Directions for Economic Development and Harmonization with EU Requirements" (OI 179015), funded by the Ministry of Education, Science and Technology of the Republic of Serbia.